

Over Swannzij

Swannzij, het oorspronkelijke werk is een grote wandtekening in houtskool (155 x 213 cm). Aan die tekening heb ik steeds doorgewerkt. Na elke stap heb ik een digitale foto gemaakt. Die foto's heb ik met de computer overvloeiend gemaakt, zodat een film ontstaat van twintig minuten. Het zijn in totaal 115 tekeningen. Dezelfde techniek ga ik gebruiken bij de tekening voor **Proust 2** die ik *Het Albertinum* noem. Ik probeer de naam van het hoofdpersonage te combineren met de naam van een ruimte omdat ik in principe ruimtes teken. Met de eerste tekening, *Swannzij*, heb ik geprobeerd om een potentiële Proust-ruimte te maken, een ruimte die van Proust geweest zou kunnen zijn. Zonder al te veel couleur locale, min of meer blanco. Het bureau dat ik getekend heb is wel een bureau van Proust geweest. Dat heb ik op een foto teruggevonden. De stoel die er staat is de stoel van een Rotterdams ontwerper, Ekhart, eind 19e eeuw, de tijd van Proust dus. Verder gebruik ik mijn fantasie. Maar Proust zou zijn boek in een dergelijke ruimte hebben kunnen schrijven. Die ruimte transformeert voortdurend. Bij Proust is niets echt vast. Dat maakt hem voor mij een heel actuele schrijver. De personages in de roman veranderen steeds. En uit de secundaire literatuur weten we dat Proust zijn personages samenstelde uit tientallen individuen die hij persoonlijk kende. Het zijn conglomeraten van psychische toestanden.

Ik wist van meet af aan dat dit voortdurende proces van verandering ook in mijn werk aanwezig moest zijn. Dat heeft mij gebracht tot een tekening die weinig ingrediënten bevat, maar door veranderingen rijker wordt. Er ontstaat eerst een tafeltje dat letterlijk uit het tapijt groeit. Daarop ontwikkelt zich een toverlantaarn. Die toverlantaarn gaat op een bepaald ogenblik aan en dan zie je vier toverlantaarnplaatjes uit *Geneviève de Brabant* die Proust als kind ook daadwerkelijk gezien heeft. Intussen verandert het behang. Eerst nauwelijks merkbaar. Er verschijnen zwarte figuurtjes. Dat blijken bladeren te zijn. De bloemen gaan bloeien en dat blijken meidoornbloemen te zijn. Die veranderen nadien in andere bloemen: de catleya's die zo'n belangrijke rol spelen in de moeizame erotiek van Swann en Odette.

Op het ogenblik dat de catleya's op de wand staan, is de toverlantaarn op het tafeltje vervangen door een porseleinen figuurtje. Voor mij is dat Odette. Het is een beeld van Saksisch porselein dat in het Rijksmuseum staat. Odette verzamelt Saksisch porselein. Het beeld bevat naast een vrouwenfiguur ook een soort harlekijn, maar die heb ik weggelaten en vervangen door verschillende personages: eerst baron de Charlus (een foto van Jean Lorain, een van de mannen waarop baron de Charlus teruggaat en waarmee Proust nog geduëlleerd heeft omdat deze Proust homoseksualiteit verweten had); daarna een niet nader geïdentificeerde vrouw (een verbeelding van Swann's angst dat Odette lesbisch is); als de vrouw verdwijnt komt Proust en als Proust verdwijnt verschijnt ik, dan komt Charles Haas (de persoon waarop Swann gebaseerd is). Op dat moment zijn de catleya's tot volle wasdom gekomen.

Buiten wordt het donker en op het bureau ontstaat een plattegrond van de schouwburg. De figuur van Odette verandert van positie en gaat naar het bureau kijken. Het originele porseleinen beeld houdt een masker in de hand. Dat is traditioneel het zinnebeeld voor zowel de schilderkunst als het theater. Maar dat was te klein om helder te kunnen tekenen. Vanuit de plattegrond op het bureau ontstaat de schouwburg. Het slotbeeld is een geprojecteerd beeld, dat Paul Kooij afbeeldt. Je ziet dan het beginbeeld van de voorstelling. Mijn slotbeeld is het beginbeeld

Bron:

Olphaert den Otter in gesprek met Erwin Jans 'op zoek naar de verloren tijd.

Proust 2: de kant van Albertine.

Script & werkboek.'

Uitgeverij International Theatre & Film Books / RO Theater, Amsterdam/Rotterdam 2003